

# El Riu dels Sants...



## i els projectes de reg

© *Enric Juan Sahuquillo*

Aquest riu és singular en l'aspecte de l'aprofitament de les seues aigües així possiblement siga un dels pocs rius del qual se n'aprofiten la totalitat de les aigües per al reg, ja que a la seua desembocadura natural al riu Cànyoles no n'arriba ni gota.

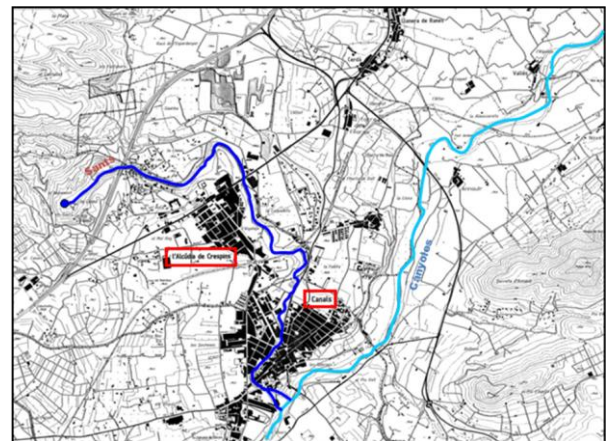
Aquest aprofitament exhaustiu de les aigües del riu dels Sants és possible gràcies a l'extensa xarxa de séquies que tenim tant a Canals com a tots els pobles als quals dona aigua el riu. Per això la fotografia de la portada és la del partidor de Setenes o Partidor Real, on puguem veure el partidor quasi en el seu estat original.



Partidor de Setenes o Reial

És indiscutible que per poder planificar i actuar sobre el territori és absolutament fonamental conèixer-lo i per aquesta raó anem a utilitzar una extensa cartografia perquè així quan parlem d'algun element el podem ubicar sobre el territori.

Els dos rius que travessen el nostre terme són el riu dels Sants que naix a l'Alcúdia de Crespins i després entra en el terme municipal de Canals, i el riu Cànyoles que amb un ample i profund tall originat per l'erosió de les seues aigües, travessa el terme seguint una direcció sudoest a norddest. El riu dels Sants és un riu de recorregut curt ja que tant sols té una longitud d'aproximadament 5.000 metres, després dels quals desemboca en el riu Cànyoles.

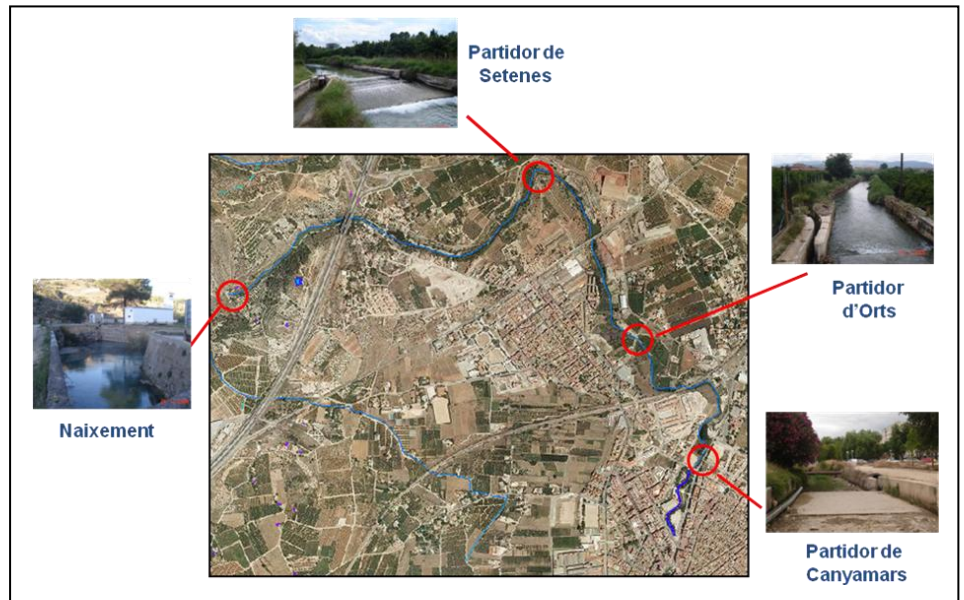


Recorregut del riu dels Sants i del Cànyoles

De les dues poblacions per les quals passa, a l'Alcúdia encara el riu queda fora del casc urbà, però a Canals, des de la seua entrada al terme municipal en la palanqueta de la séquia d'Horts fins al seu final discorre en un entorn totalment urbanitzat o amb actuacions urbanístiques pendent d'executar. Açò, tal vegada, ha sigut el motiu de la diferent relació de Canals i l'Alcúdia amb el riu dels Sants.

La fotografia aèria ens mostra el recorregut del riu des del seu naixement fins a la seua entrada a Canals i donada la utilització de les aigües del riu per a regar s'han ubicat les infraestructures de reg més importants. Al al naixement es veuen les obres de canalització i

defensa del riu així com les instal·lacions dels pous ja que des de la dècada de 1980 el riu ha deixat de nàixer de forma natural i per tant tota l'aigua necessària per al reg s'ha de traure amb bombes. El fet que enguany haja estat brollant de forma natural no deixa de ser



un fet extraordinari causat per una tardor molt plujosa.

Seguint el curs de les aigües trobem una altra infraestructura com és el partidor de Setenes d'on es deriva l'aigua que rega part dels termes de l'Alcúdia de Crepins i de Canals. Més avall tenim el partidor de la séquia d'Orts que dóna origen a la séquia del mateix nom i que també rega part dels termes de l'Alcúdia i de Canals. La superfície regada per aquesta séquia cada vegada és més reduïda ja que les successives actuacions urbanístiques han anat menjant-se les hortes. Més endavant tenim el partidor de Canyamars on naix la séquia del mateix nom. La imatge del riu sec remarca que aquest aspecte ha sigut el més freqüent als darrers anys fora de la campanya de reg. Des d'aquest partidor el riu entra en la trama urbana de Canals.

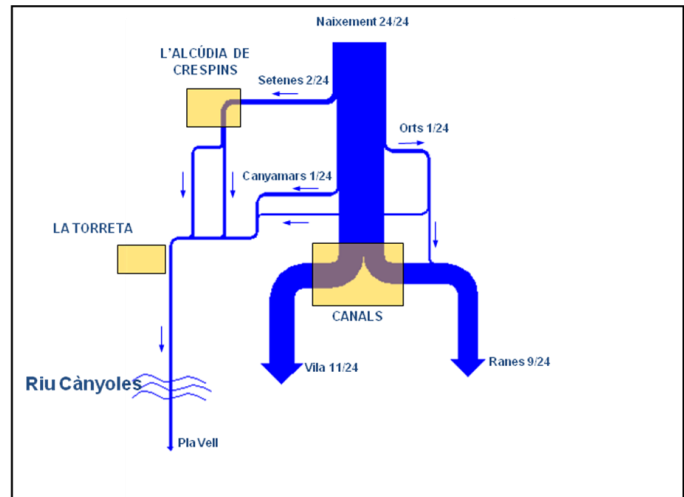


Dins del casc urbà de Canals i darrere del conegut com a cine València es troba el partidor de Vila i Ranes on el riu es divideix en dues parts que regaran

diferents zones dels pobles de la Costera de Ranes i les terres de l'horta de Xàtiva. Les comportes que es veuen són una de les actuacions de la 1<sup>a</sup> Fase del projecte de

Modernització del Reg de La Costera. Més avant i després de passar pel parc Calixt III ens trobem la comporta que servia per a derivar l'aigua del riu, ara ja séquia de la Vila, cap al conegut com Molí de Ferri que era un dels molts aprofitaments industrials que tenien les aigües del riu dels Sants. El llit natural del riu seria la continuació, des de la comporta, per un barranquet, al llit del riu Cànyoles. Una vegada accionades les moles del molí les aigües continuaven aprofitant-se ja que després de moure les moles d'aquest eren recollides per la séquia de la Vila i anaven a regar part de les hortes de Xàtiva.

Al llarg dels segles les aigües del riu dels Sants han sigut aprofitades per a regar, en aquest cas el riu dels Sants subministra aigua a les hortes de fins a 16 pobles mitjançant una extensa xarxa de séquies. Però es en els termes de l'Alcúdia i de Canals on es realitza la distribució primària de les aigües i que la imatge ens mostra com es fa eixa distribució. El gruix de les línies és proporcional a l'aigua

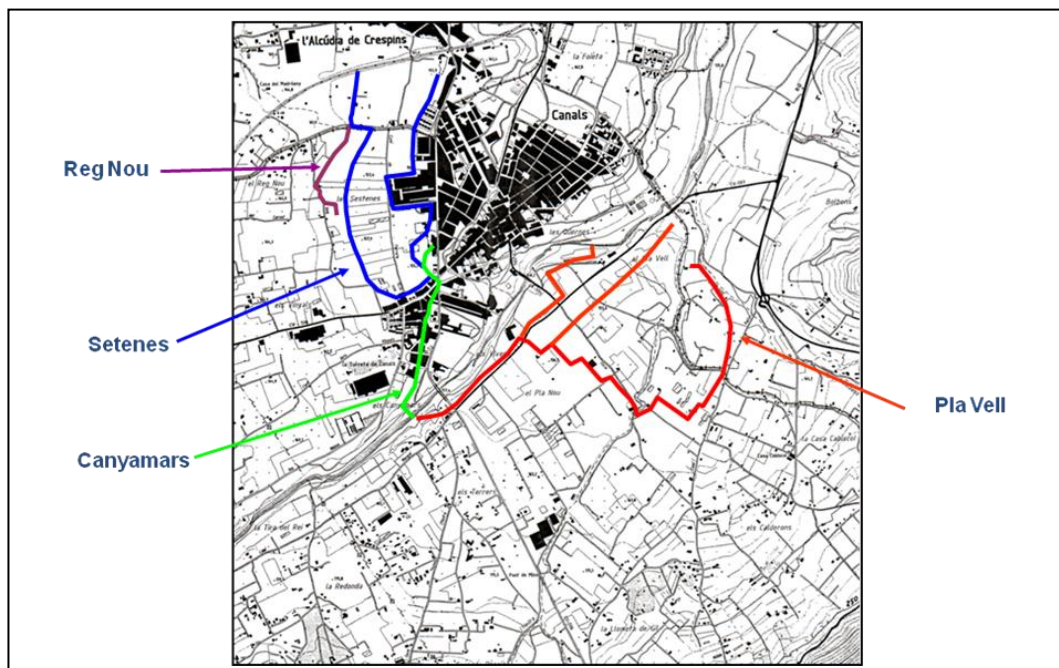


derivada per cada séquia. Cal indicar que el secular sistema de distribució de les aigües no ha assignat mai un cabal fixe per a cada séquia, sinó que es divideix el cabal circulant en 24 (la primera referència escrita d'aquesta divisió consta en una sentència de la Reial Audiència de València de 1613) parts o files i cada séquia té assignades un nombre de files. Així cada séquia pren sempre la mateixa part proporcional del riu, tant si el cabal és abundant com si és escàs.

D'aquesta divisió en 24 files dues es deriven en el Partidor Reial cap a la séquia de Setenes, una part o fila entra per la séquia d'Orts, una altra fila per la séquia de Canyamars i finalment, al partidor de Raneres i Vila aquesta séquia deriva 11 files i la séquia de Raneres les 9 que resten. Com es veu al gràfic existeix una interconnexió entre les diferents séquies i açò permet aprofitar al màxim l'aigua del riu, ja que si existien sobrants en alguna séquia es podien reconduir per a ser aprofitades per una altra. Aquesta existència de sobrants d'aigua és el que va impulsar als regants de Canals al segle XVIII a construir un aqüeducte que permetera passar els sobrants de la séquia de Canyamars (aquesta séquia recollia els sobrants de totes les altres) fins a les terres de la partida del Pla Vell. Aquest fet de passar les aigües sobrants de la séquia de Canyamars al Pla Vell va suposar un motiu més de fricció entre els regants de Canals i de Xàtiva, així, aquestos iniciaren un pleit judicial argumentant que tradicionalment els sobrants de la séquia de Canyamars al caure al riu Cànyoles eren

recollits per la séquia de la Vila i per tant el dret d'aprofitar aquestos sobrants eren de Xàtiva i no de Canals. La sentència va ser favorable a les tesis dels regants de Canals i això va permetre que es consolidaren i ampliaren les terres regades del Pla Vell. Tanmateix aquest mateix fet seria un dels desencadenants del múltiples conflictes que han existit entre els regants de Canals i els de Xàtiva. I és que sempre ha sigut una pràctica freqüent (sobre tot en èpoques que el cabal era escàs) tractar d'aconseguir més aigua de la que els pertocava als regants de l'Alcúdia i de Canals.

Les séquies que agafen l'aigua del riu dels Sants i que reguen hui en dia una part important del terme municipal són les de Setenes, Canyamars i Pla Vell. A partir d'aquestes



séquies mare existeix tota una intrincada xarxa de séquies menors que porten l'aigua fins a tots els bancals. És indubtable que aquesta xarxa de séquies forma part del nostre patrimoni etnològic i seria molt important que no arribara a desaparèixer.

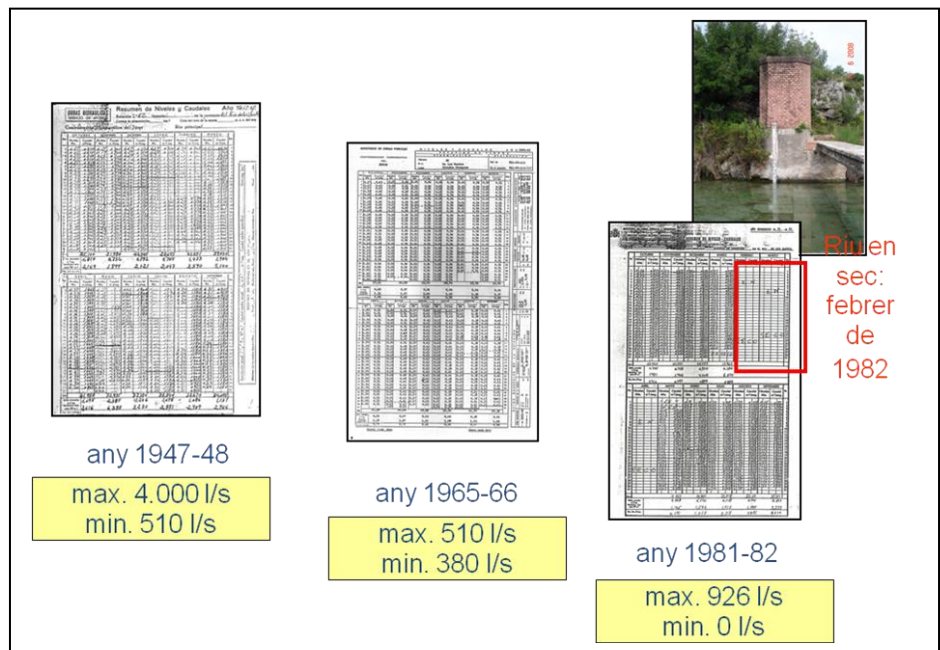
El riu dels Sants ha patit d'una problemàtica secular en el cabal de les seues aigües. Aquestes variacions importants de cabal al naixement són la conseqüència final del règim de pluges al ser el riu dels Sants un sobreeixidor de l'aqüífer del Caroig.

Una altra són les infiltracions que al llarg del seu recorregut presenta el riu i que els regants consideren pèrdues d'aigua. Aquestes "pèrdues" tenien poca importància quan el riu brollava per ell mateixa però ara que l'aigua s'ha de traure amb motor i bomba és un problema sobre tot de caràcter econòmic.

Finalment un altre factor seria les preses d'aigua no autoritzades. Així era habitual fer represes al riu, fer forats al caixer, inclús fer sifons il·legals. Aquestes dues pràctiques últimes eren molts habituals a Canals, ja que al vorejar el riu els horts de les cases era una forma

d'obtenir aigua per a regar quan no tenien dret a ella. Com és evident açò era un maldecap per als regants de Ranés i Vila ja que havien d'evitar de totes totes que aquestes preses il·legals funcionaren, ja que tota detracció d'aigua al riu suposava tenir ells menys aigua.

Com una preocupació constant dels regants era saber en tot moment quin era el cabal del riu la, en aquell temps anomenada *División Hidraulica del Júcar* va instal·lar una caseta de mesura situada abans del partidor de Setenes on mitjançant un regle



graduats es podia mesurar l'alçada de la làmina d'aigua del riu i així s'estimava el cabal circulant en aquell moment. Hi ha dades des de l'any 1947. En aquest any s'arriben a mesurar un cabal màxim de 4.000 l/s i un mínim de 510 l/s. A l'any hidrològic 1965-66 es mesuren un màxim de 510 l/s i un mínim de 380 l/s. Aquestes dades donen idea de les variacions tan grans que ha tingut sempre el cabal del riu. És al mes de febrer de 1982 quan per primera vegada apareix el cabal zero, és a dir el riu està sec. A partir d'aquesta data la lectura de cabal zero apareix cada vegada de forma més freqüent.

A la dècada de 1920 la *División Hidraulica del Júcar*, davant de totes les reclamacions i pleits sobre les aigües del riu, encomana a l'enginyer Fausto Elio que elabore una memòria sobre el riu dels Sants i posteriorment la redacció d'un projecte per a donar solució als problemes del riu i acabar amb els enfrontaments entre les diferents comunitats de regants. Les propostes finals de l'enginyer Elio anaven encaminades a dos objectius fonamentals, un obtenir més aigua al naixement i l'altre reduir-ne al màxim les pèrdues d'aigua al llit del riu.

Una de les propostes consistia en millorar el manantial rebaixant la solera per a facilitar l'eixida de l'aigua i impermeabilitzar el llit entre el naixement i el partidor de Setenes.

Una altra de les propostes era passar de les 24 files tradicionals a 26. Elio argumenta aquesta proposta amb tres motius: un per tractar d'acomodar la distribució de l'aigua a la situació real en aquell moment, i es que a l'any 1927 el Governador Civil de València havia concedit una fila més a la séquia de Canyamars, la qual cosa havia exaltat els ànims dels regants de Ranés i Vila al considerar que l'única autoritat que podia modificar la distribució de

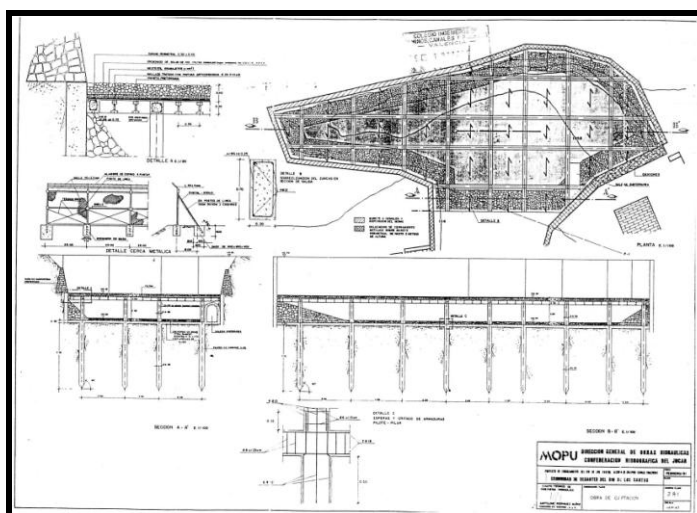
files era la pròpia Comunitat General del Riu dels Sants. El segon motiu venia donat perquè si les séquies de Ranés i Vila anaven a derivar les seues aigües abans del partidor de Setenes (aquesta era una altra de les propostes de Elio) alguna de les partides de Canals que regaven de la séquia de Ranés (per exemple Qüernes) es quedarien sense aigua, i així s'augmentava la proporció d'aigua a Canals. I el tercer motiu era la proposta d'eliminar-ne el "llostó del dimecres" al partidor de Setenes i així convertir una dotació d'aigua esporàdica (un dia a la setmana) en una dotació continua.

Una altra de les propostes del projecte de Elío és fer la separació de les aigües que li pertocaven a Canals i a Ranés i Vila immediatament després del partidor de Setenes. Aquesta proposta es completament acceptada pels regants de Vila i Ranés, però Canals fa constar que està d'acord amb aquesta proposta sempre que es faça la separació de cabals però no la desviació de la conducció i que la separació de cabals es faça a 50 m del naixement. Aquesta contraproposta es rebutjada de forma taxativa per Xàtiva, ja que l'objectiu dels seues regants era poder separar les conduccions i així evitar les sostraccions il·legals d'aigua durant el recorregut del riu per Canals.

Finalment el projecte plantejava canalitzar el riu entre caixers de maçoneria per a evitar les pèrdues per infiltracions.

A aquest projecte se li fan moltes modificacions posteriors fins a l'any 1932, on segurament i a causa, per una banda de la dificultat per poder posar d'acord als regants i per l'altra a causa de les convulsions polítiques del moment quedà sense executar.

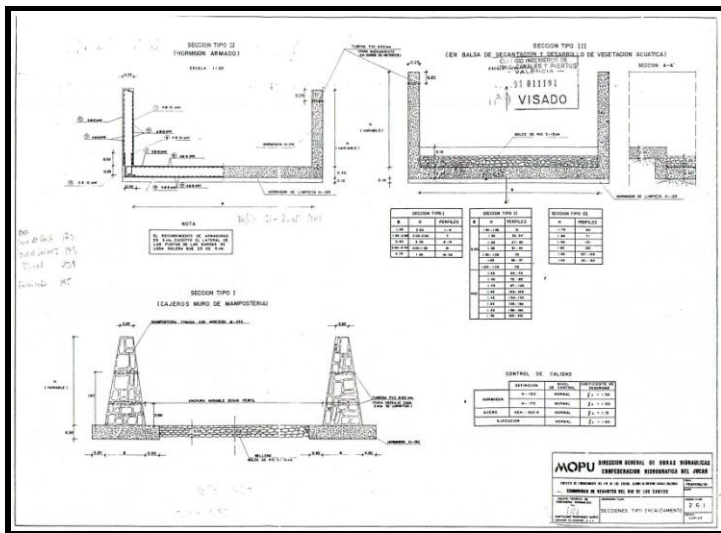
Les coses continuen així fins a l'any 1969 quan s'instal·len les bombes que anaven a aportar el cabal necessari a un riu que anava morint-se poc a poc, fins al moment que ja hem comentat, o siga febrer del 1982, on la totalitat del cabal del riu és extret mitjançant bombes.



Al 1991 el MOPU redacta un projecte d'actuacions sobre el riu dels Sants. En aquest projecte les obres més importants eren instal·lar una conducció de 1.200 mm de diàmetre soterrada entre el naixement i el partidor de Setenes, així s'evitava que al traure l'aigua amb bomba i llançar-la al riu es perdera part de l'aigua en la zona

permeable entre el naixement i el partidor esmentat.

La restauració de la solera i els murs del caixer del riu i allò més curiós com era el



disseny d'un estellador amb diferents posicions per a reproduir el funcionament del llistó que es col·locava als dimecres per a la dortació extraordinària per a la séquia de Setenes

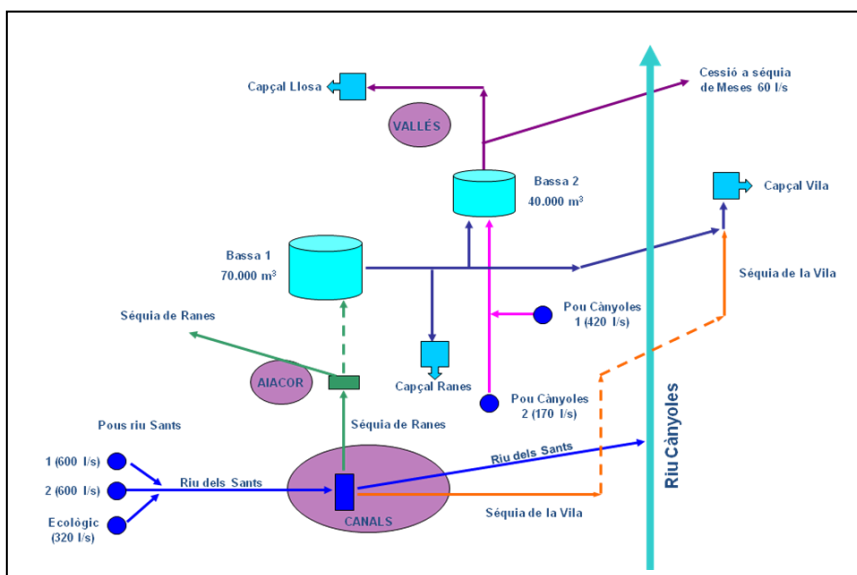
Aquest projecte a pesar de plantejar una agressiva actuació sobre el naixement del riu tenia la virtut de preveure l'adopció de mesures correctores per

minimitzar l'impacte de les obres. D'aquest projecte tampoc es va arribar a fer cap actuació.

Ara bé els regants no es conformen i continuen fent gestions per a millorar el sistema de reg, fruit d'aquestes gestions, a l'any 1991 es presenta l'anomenat "Proyecto de Modernización de Riegos de La Costera. Fase 1" que pretenia fer les actuacions següents:

- Construcció d'un sondeig al naixement per al cabal ecològic.
- Condicionament del partidor de Vila i Ranés.
- Condicionament de la séquia de Ranés
- Instal·lació d'una canonada entre Aiacor i les basses d'acumulació.
- Construcció de dues basses de 70.000 i 40.000 m<sup>3</sup>.
- Instal·lació de conduccions i capçals de reg per degoteig per a les séquies de Ranés, Vila i Llosa.

El funcionament hidràulic de les noves instal·lacions és el següent: des del naixement

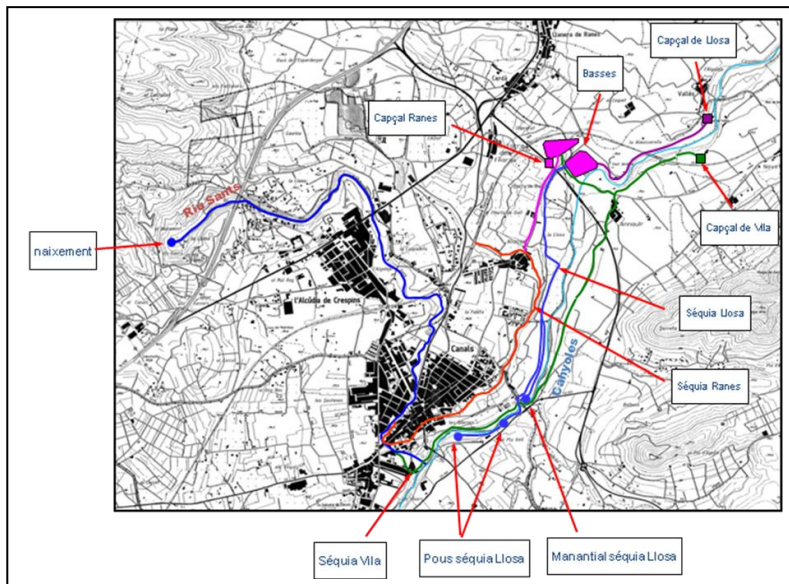


l'aigua discorre pel llit actual del riu, d'aquest continuen prenent l'aigua mitjançant les boqueres tradicionals les séquies de Setenes, Orts i Canyamars. A l'arribar al partidor de Vila i Ranés, i amb la instal·lació de dues comportes, l'aigua del riu es pot desviar tota per la séquia de Ranés i

continua pel traçat d'aquesta fins arribar a Aiacor, on mitjançant unes altres comportes l'aigua



es pot derivar cap a una conducció entubada que la porta directament a les basses



d'acumulació. Des d'aquestes i mitjançant les instal·lacions de bombeig adients, es fa arribar l'aigua als capçals de reg de les séquies de Vila, Ranes i la Llosa, des d'on es distribueix a les diferents partides a regar. La posta en funcionament d'aquestes obres té varies conseqüències: al disposar els regants de Ranes i Vila de les basses d'acumulació només

posen en funcionament, i per tant el riu sols porta aigua, quan ells necessiten omplir les basses, així els regants de l'Alcúdia i de Canals que encara depenen del reg directe del riu només poden regar quan els regants de Vila i Ranes necessiten aigua; com que al partidor de Vila i Ranes s'han instal·lat les comportes, poden derivar tota l'aigua del riu per séquia de Ranes deixant completament sec el tram final del riu.

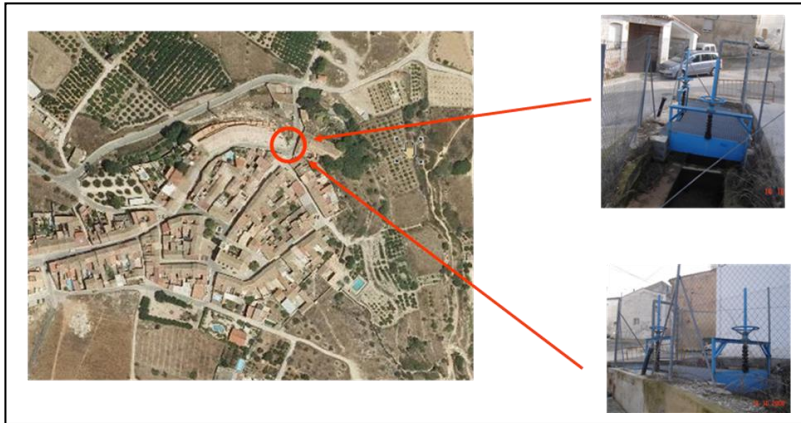
L'execució de les obres d'aquest projecte ha deixat com a elements més destacats les



comportes del partidor de Vila i Ranes (15), el desbater de Sagres (16), les comportes d'Aiacor (17) i les basses d'Aiacor (18). L'execució i funcionament d'aquestes obres altera el reg tradicional dels regants de l'Alcúdia i de Canals, ja que ara qui



determina la necessitat de posar en funcionament les bombes del naixement en marxa són, per una banda la necessitat o no d'aigua a les basses i per l'altra el preu de l'energia elèctrica que consumeixen els motors. Així



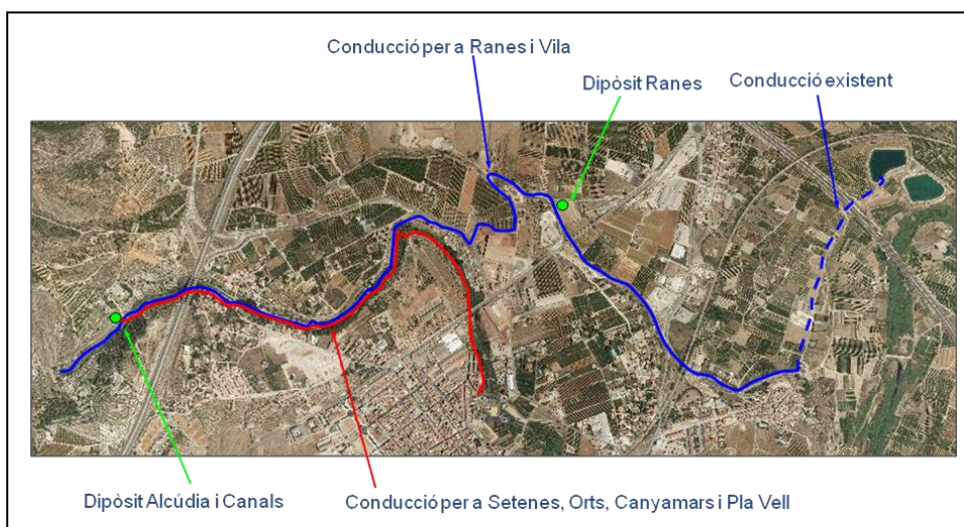
als darrers temps sempre s'ha intentat, per part de Vila i Ranés que els motors es posaren en funcionament en hores en les quals el preu del kWh és més barat, o siga a partir de les 10 de la nit i fins a les 8 del matí.



Amb data 29 de maig del 2008 té entrada a l'ajuntament de Canals el projecte per a la modernització dels regs de la Costera en la seua fase 2. Aquest projecte ve a completar les obres de la

primera fase amb les actuacions següents (19):

- Instal·lació de la conducció entre el naixement i les basses d'Aiacor.
- Construcció de dipòsit d'acumulació, conduccions i capçal de reg per a l'Alcúdia i Canals.
- Acondicionament dels sondejors per a cedir-ne un als ajuntament de Canals i l'Alcúdia.



D'acord amb açò es col·locarien dues canonades, una des del naixement fins a les actuals comportes d'Aiacor que alimentaria les basses de reg de les séquies de

Ranés, Vila i la Llosa, i l'altra des d'un dipòsit regulador també a construir per a les séquies de Setenes, Orts i Canyamars fins a l'entrada de l'Alcúdia.

• **Setenes, Reg Nou, Horts, Canyamars i Pla Vell**

161,72 ha (1.940 fanecades)

- Setenes 56,49 ha (677 fa)
- Horts 13,94 (167 fa)
- Reg Nou 16,46 (197 fa)
- Canyamars 13,92 (167 fa)
- Pla Vell 60,89 (730 fa)

• **Ranes**

- 490 ha (5.880 fanecades)

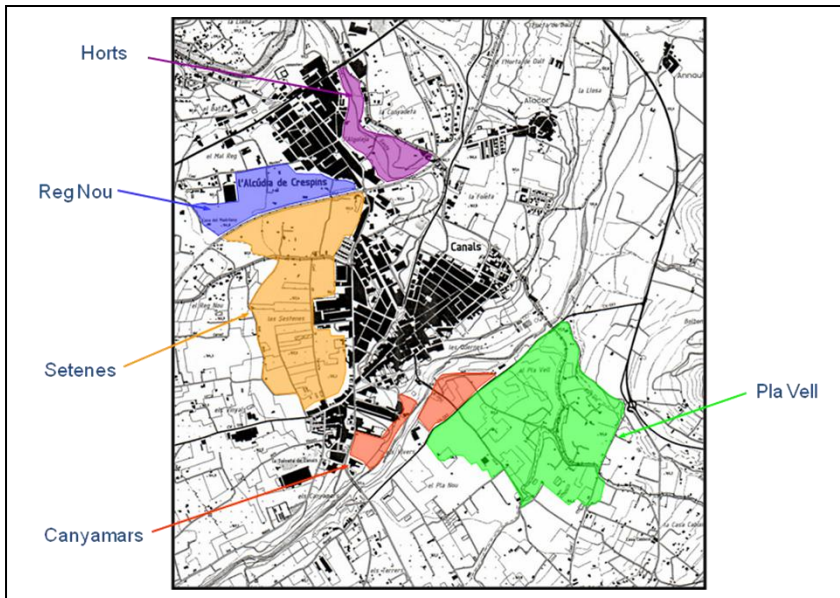
• **Vila**

- 240 ha (2.880 fanecades)

**TOTAL**  
**892 ha**  
**10.704 fa**

El projecte calcula les necessitats d'aigua i en funció d'aquestes es dimensionen els diferents elements de les instal·lacions (canonades, dipòsits, bombes, capçals, etc). La primera dada necessària és la

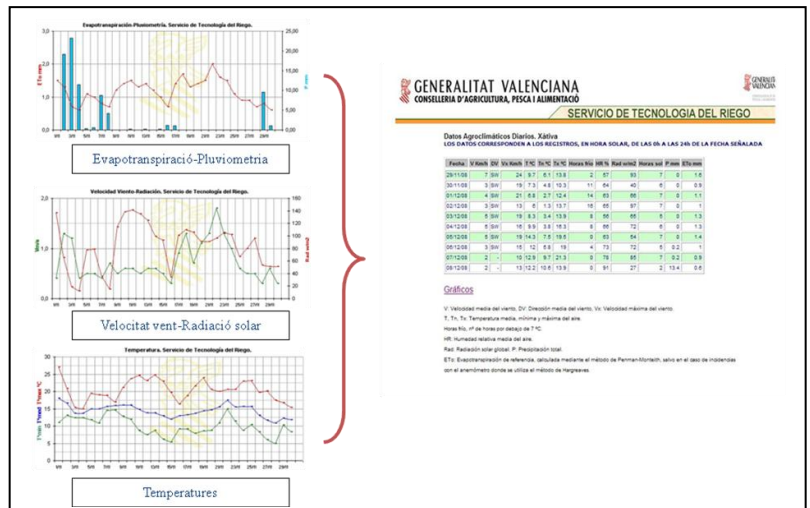
superfície a regar. Al quadre es pot veure la superfície que rega cada séquia, la superfície total regada per les aigües del riu dels Sants és de 10.704 fanecades o 892 hectàrees.



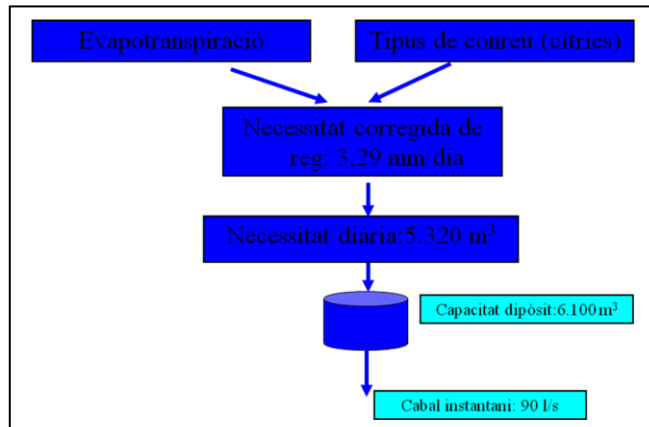
La superfície regada de Canals i l'Alcúdia de Crespins es distribueix pels respectius termes segons es veu a la imatge. Com es pot observar les parts regades per les séquies d'Orts, Reg Nou i Canyamars han anat perdent superfície a mesura que els pobles han urbanitzat les zones

d'horta.

El projecte determina les necessitats de reg en funció de les dades que aporta la Conselleria d'Agricultura i que permet determinar paràmetres com l'evapotranspiració, la pluviometria, la velocitat del vent, la radiació solar i les temperatures, així tenim en compte tots aquests



paràmetres es determina que les necessitats de reg són de 3,29 litres per metre quadrat i per

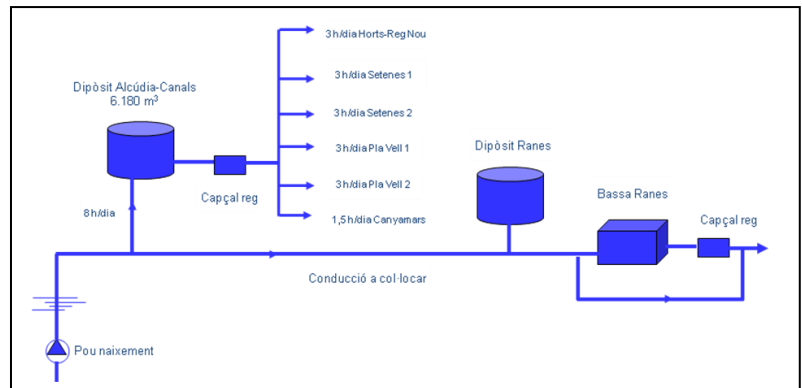


- La xarxa de reg es dissenya per a regar per sectors, així tenim:
- Sector 1: Horts i Reg Nou - 365 fanecades.
  - Sector 2: Setenes 1 - 339 fanecades.
  - Sector 3: Setenes 2 - 339 fanecades.
  - Sector 4: Pla Vell 1 - 365 fanecades.
  - Sector 5: Pla Vell 2 - 365 fanecades.
  - Sector 6: Canyamars - 167 fanecades.

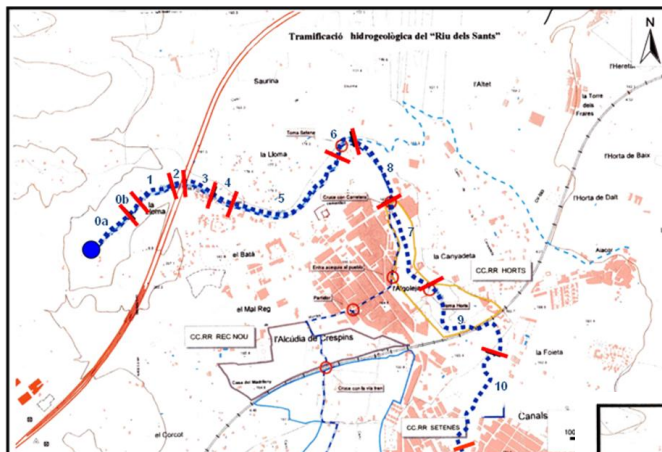
dia, i per tant quina ha de ser la capacitat del dipòsit que ha d'alimentar els capçals

de reg de Canals i de l'Alcúdia de Crespins. Tenint en compte la superfície regada les necessitats són de 5.320 m<sup>3</sup> d'aigua al dia, per tant, el dipòsit es construeix amb una capacitat de 6.100 m<sup>3</sup>.

Amb aquestes dades el reg de les partides de Canals i de l'Alcúdia s'hauria de fer per sectors, així tota la superfície es divideix en sis sectors que disposen d'aigua durant 3 hores cada dia (25 i 26).

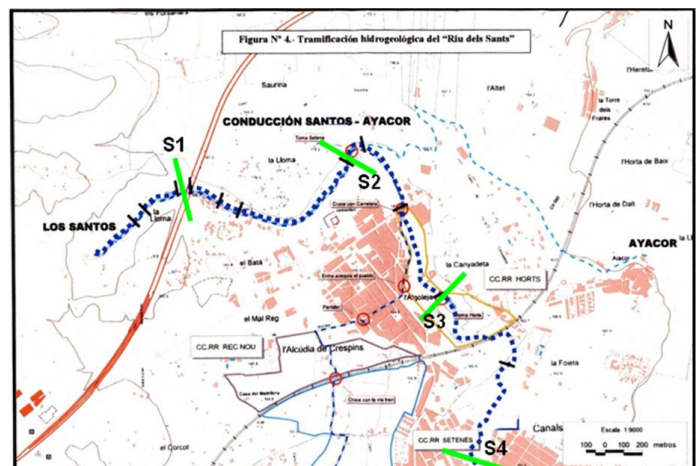


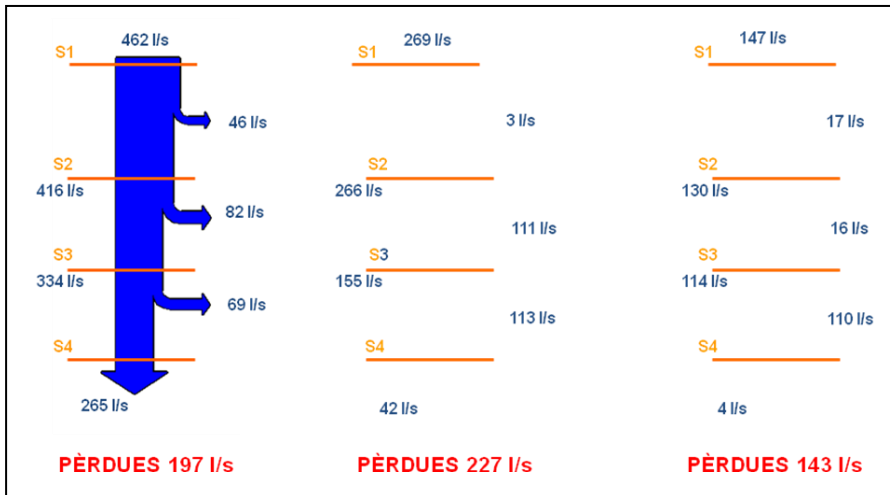
Un dels motius pels quals es presenta aquest projecte és el de les pèrdues d'aigua per



infiltracions en el llit del riu, per tant un dels aspectes que més documentació genera és un detallat estudi hidrogeològic del traçat del riu. En aquest estudi es divideix el riu en diversos trams, i, s'estableixen quatre seccions de control per aforar el cabal

del riu. Fetes les mesures s'obtenen les següents conclusions: que l'aigua perduda és quasi constant i independent del cabal circulant i que aquesta xifra està entre els 150 l/s i els 220 l/s. Cal indicar que aquestes dades coincideixen

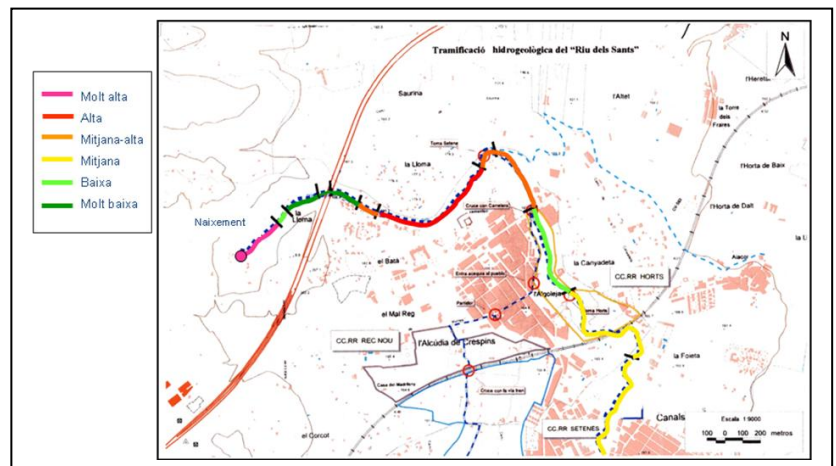




de forma notable amb les obtingudes per l'enginyer Fausto Elio a les mesures fetes a l'any 1928.

Amb els resultats anteriors es determinen una sèrie de zones en funció de la permeabilitat que

presenta el llit del riu, així tenim que des del naixement fins a uns 300 m el riu presenta una permeabilitat molt elevada, que ve donada perquè en aquest tram hi ha ullals pels quals brolla l'aigua quan el riu naix, però també s'infiltra molta aigua quan es bombejava des dels pous, així que als anys 80 es va tenir que col·locar una canonada des del naixement



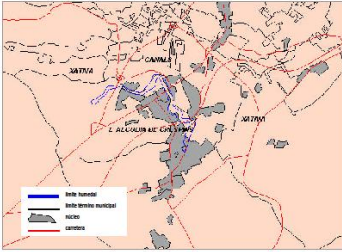
fins a passar aquest tram. També presenta una zona de permeabilitat mitjana-alta en el recorregut des del punt conegut com a Riu Nou i el partidor de Setenes. La resta del traçat del riu presenta una permeabilitat mitjana-baixa.

És evident que l'execució d'aquest projecte va a tenir uns efectes positius, sobre tot per als regants, així van a tenir una reducció important de les despesa per consum d'energia elèctrica, açò va lligat a una menor extracció d'aigua, ja que si no hi ha pèrdues es tindrà que traure només l'aigua necessària per a regar. També van a tenir els regants aigua disponible de millor qualitat, ja que s'evitarà el discòrrer de l'aigua pel llit del riu i per tant s'elimina possibles punts de contaminació de l'aigua. Finalment també tindrà l'efecte positiu de millorar les condicions de reg, ja que no es tindrà que regar quan passe aigua pel riu.


També és evident que les obres del projecte també tindran uns efectes negatius, el riu deixarà de portar aigua, i com a conseqüència es produirà el seu abandonament i acabarà convertint-se en un femer i hauré d'assistir a la seua desaparició.

És per tant absolutament necessari que per a no perdre definitivament el riu dels Sants plantejar una sèrie de propostes perquè siguin incluídes al projecte definitiu. Així considerem de tot punt imprescindible que el projecte passe la tramitació de la Declaració d'Impacte

Ambiental, ja que si bé les obres en si no afecten al funcionament del riu, la posterior



Ver detallación en plano a escala 1:10.000 en el anexo.



GÉNERALITAT VALENCIANA  
CARCEL 1514 DE MIDO (P. 14)

**Font dels SANTS ZONA 29**

**Descripción**

Grupo	Manantiales
Extensión	37,13 ha
Términos municipales	L'Alcaldia de Caspells y Canals
Urbos del suelo predominantes	Límites de agua, equipamiento turístico, campos verdes
Singularidades	Descarga principal del acuífero del Canche Sur. Estadio travertino sobre el agua que se desarrollan las poblaciones de Alcañós de Caspells y Canals

**Funcionamiento**

Alimentación	Agua subterránea
Descarga	Regulación indirecta mediante bombas en sondas
Calidad del agua	Agua para uso humano
Atribuciones al régimen natural	Regulación manual mediante bombas

**Régimen del suelo**

Clasificación urbanística predominante	Suelo no urbanizable protegido, común y suelo urbano
Protección específica	—

**Cuadro de valoración**

	relevante	simbólico	artístico	accidental
Valores bíblicos	Generales	X		X
	Específicos		X	
Recursos económicos	Agrupaciones y estructuras		X	
	Turístico-recreativas		X	
	Arquitectónicas	recursos históricos	X	
Valores culturales	Patrimoniales		X	
	Patrimoniales y etnológicos		X	
	Didáctico - científico		X	
Protección negativa	Impactos, riesgos, molestias			X
	Insustentabilidad			X
	Contaminación de recursos			X

MEMORIA JUSTIFICATIVA DEL CATALOGO ZONAS HUMEDAS DE LA COMUNIDAD VALENCIANA

explotació si que afecta i de forma important al riu, a més no cal oblidar que el riu està considerat com zona humida i aquesta declaració comporta una sèrie de servituds. També proposem que es corregisquen les infiltracions més importants del riu de forma que tot el “cabal ecològic” que es puga mantenir al naixement no es

perdre en el recorregut del riu pel seu llit. Finalment també considerem de capital importància que es faça una planificació rigorosa del cabal ecològic, deixant de forma clara aspectes com quin serà el cabal màxim a extraure, qui assumirà les despeses d'extraure (quan faça falta aquest cabal, etc.

Ha de quedar clar que amb aquestes propostes no es pretén entorpir l'execució del



projecte, sinó que les propostes van encaminades a aconseguir uns objectius clars i irrenunciables. Així vullguem regenerar el riu de forma

que passe de ser una séquia com és ara a un llit almenys naturalitzat, que ens permeta dotar al riu de la vida animal i vegetal que li pertoca. També hem de treballar per aconseguir implicar a totes les administracions amb competències sobre el riu perquè, mitjançant un projecte integral, puguem gaudir d'un “corredor verd” que amb un traçat de cinc quilòmetres permetria passejar des del seu naixement fins a Canals. I finalment no puguem oblidar que el riu des de que entra en el terme de Canals forma part de la trama urbana, així moltes de les zones verdes que s’han fet a Canals han tingut com a eix vertebrador el riu i per tant cal considerar-lo com un element etnològic i patrimonial de primer ordre.

A pesar de l'estat actual del riu que puguem apreciar en aquestes fotografies, actuacions tan dures com les piscines del Riu Nou, el desplaçament del riu a la zona d'Horts de Canals, el riu molts mesos sense aigua, etc. Vull transmetre un missatge d'esperança ja que a poc que deixem fer a la natura el riu recupera el seu esplendor com puguem apreciar en aquestes



fotografies, el riu no està mort i per tant cal lluitar per salvar-lo.

Hem de seguir en aquesta lluita i poder-nos sentir orgullosos d'haver salvat el nostre Riu, i el considerem nostre

perquè forma part del nostre passat, del nostre present i ha de formar part del nostre futur. I açò és tan evident com les imatges que tanquen aquest treball i que ens mostren alguns llocs emblemàtics del Riu dels Sants.

Canals, desembre del 2008.